

**ЛАТИНСЬКІ ЕПОНІМІЧНІ ТЕРМІНИ НА ПОЗНАЧЕННЯ
ВРОДЖЕНИХ ВАД РОЗВИТКУ ТА СПАДКОВИХ СИНДРОМІВ**

Валентина СИНІЦЯ,

ВДНЗ України «Буковинський державний медичний університет»,
Чернівці (Україна)
valentya.synytzia@mail.ru

Олена БСЛЯЄВА,

ВДНЗ України «Українська медична
стоматологічна академія», Полтава (Україна)
e_lena69@rambler.ru

Олена МИРОНИК,

ВДНЗ України «Буковинський державний медичний університет»,
Чернівці (Україна)
lena123elena@bk.ru

**LATIN EPONYMIC TERMS USED IN DESIGNATION OF
CONGENITAL MALFORMATIONS AND HEREDITARY SYNDROMES**

Valentya SYNYTZIA,

Higher State Educational Establishment of Ukraine
«Bukovinian State Medical University», Chernivtsi (Ukraine)
ORCID ID 0000-0002-8346-3662; Researcher ID S-7416-2016

Olena BIELIAIEVA,

Higher State Educational Institution of
Ukraine «Ukrainian Medical
Stomatological Academy», Poltava (Ukraine)
ORCID ID 0000-0001-9060-4753

Olena MYRONYK,

Higher State Educational Establishment of Ukraine «Bukovinian State
Medical University», Chernivtsi (Ukraine)
ORCID ID 0000-0002-5717-7267

Синица В., Беляева Е., Мироник Е. Латинские эпонимические термины для обозначения врождённых пороков развития и наследственных синдромов. Описываются результаты лингвистического наблюдения, касающиеся морфолого-синтаксической и семантической структуры латинских эпонимических терминов, используемых на современном этапе развития медицины для обозначения врождённых пороков развития и наследственных синдромов, прослеживаются тенденции внутрисистемной синонимии и терминологической вариантности. Установлено, что использование эпонимных компонентов для номинации врождённых пороков и наследственных синдромов является на протяжении столетий продуктивным источником пополнения исследуемого пласта медицинской терминологии. Параллельное существование безэпонимных синонимов в большинстве случаев не способствует вытеснению терминов с эпонимным составляющим.

Ключевые слова: врождённые пороки, наследственные синдромы, латинская терминология, эпоним, терминологическая модель, терминологическая синонимия и вариантность.

Актуальність дослідження. Однією з актуальних проблем сучасної морфології є вивчення будови цілісного організму і його складових частин у поєднанні онтогенетичних закономірностей на рівні геному з урахуванням впливу екзогенних чинників різної етіології та інтенсивності, дослідження механізмів їх взаємодії та адаптації організму до зміни умов життя. На сьогоднішній день у міжнародному реєстрі людських патологій нараховуються тисячі генетичних та тератологічних нозологій, які проявляються органічними аномаліями чи системними вадами розвитку. Вроджені вади розвитку та спадкові патології є актуальною проблемою охорони здоров'я, оскільки посідають значний відсоток у структурі дитячої інвалідності та смертності. За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, у 2,5% усіх новонароджених констатують певні спадкові порушення, а 40%

ранньої дитячої смертності та інвалідності з дитинства пов'язані саме з вродженими вадами та зумовлені спадковою патологією. Приблизно на таку ж статистику посилається Т. Дубкова¹. Серед причин інвалідності дітей в Україні, за інформацією у науковій літературі, перше місце посідають вроджені вади розвитку. На жаль, у 30% випадків причина вроджених вад розвитку і досі залишається нез'ясованою. Саме тому важливо не тільки досліджувати спадкові аномалії на рівні генетики, біохімії, молекулярної біології та здійснювати всебічні клінічні та лабораторні обстеження, але й виробити і сформулювати єдину систему тератологічних понять, які б несли інформацію про природжену патологію й спадкові синдроми на вербальному рівні, та слугували засобом професійної комунікації клініцистів та теоретиків.

Мета дослідження. Одне із завдань сучасної лін-

¹ Diubkova T.P. Vrozhdennye y nasledstvennye bolezny u detei [Congenital and hereditary diseases in children], Uchebno-metodycheskoe posobyе, Mynsk: Asobny, 2008, 48 p

гвістики полягає у фіксації, вивченні, аналізі лексико-семантичних процесів у термінології. Оскільки для позначення спадкових синдромів і вроджених вад людського організму в медичному дискурсі перевага надається епонімічним найменуванням (напр., у словнику-довіднику² зібрано понад 1000 назв спадкових синдромів з епонімічним компонентом, а з тлумачного тератологічного словника³ нами відібрано 293 складених термінів з відпрізвищевим компонентом на позначення вроджених вад людського організму), що пояснюється результатами дослідження лікарів, вчених, генетиків, предметом нашого вивчення стали саме епонімічні терміни як складова частина системи термінотворення.

Історіографія. Починаючи з кінця 80-х років ХХ ст., філологи, лінгвісти, термінологи неодноразово звертаються до проблеми використання власного імені як компонента фахових термінів у різних сферах наукової діяльності. Відомі роботи Б. Михайлишина (1994), Н. Місник (2002), В. Даниленко (2007), М. Лейчика (2009), В. Лисенко (2009), М. Дзюби (2010), Н. Васильєвої (2014), Р. Микульчика (2016), де розглядаються теоретичні засади термінологічної ономастики у лінгвістиці та окремих галузях науки. Не залишаються також поза увагою дослідників (Д. Кондратьєв, 2008, Т. Извекова, 2014, Т. Татаренко, 2015) структурно-семантичні особливості медичної епонімічної термінології, зокрема питання доцільності та необхідності існування та функціонування таких найменувань у сучасному медичному дискурсі.

Методи дослідження. У процесі дослідження використано описовий метод та метод спостереження, які дали змогу зафіксувати конкретне вживання термінологічної одиниці, а проведений дистрибутивний аналіз допоміг визначити сполучуваність термінологічних компонентів та лексико-семантичних відношень.

Предмет дослідження. Фактичний матеріал було відібрано з рукописного тлумачного тератологічного словника, словника-довідника спадкових синдромів з основами фенотипової діагностики та відомого англоросійського тлумачного словника генетичних термінів. Деякі терміни такого ж плану були відшукані нами у чотири томному українсько-латинсько-англійському медичному енциклопедичному словнику, двотомному ілюстрованому словнику Дорналда, двотомному латинсько-російсько-латишському словнику медичних термінів К. Rudzitis та словнику Arnaudov Етимологічна характеристика окремих означуваних компонентів, складених епонімічних термінів, проведена з опорою на латинсько-російський словник І.Х. Дворецького.⁴

Основна частина. Наукові і термінологічні дискусії стосовно функціонування епонімічних термінів у різних субмовах медицини не вщухають, про що свідчить низка публікацій за останні десять років, метою яких є визначення статусу термінів з епонімічним компонентом у медичній терміносистемі загалом⁵ та в окремих її мікротерміносистемах (анатомічній клінічній, стоматологічній і т. п.), дослідження їхньої лексико-

семантичної та словотвірної характеристики.

Здійснене нами дослідження показало, що сучасна латинська медична термінологія для позначення понять, пов'язаних з природженими вадами людського тіла, послуговується величезною кількістю термінів, серед яких значний відсоток належить саме термінам-епонімам.

Синтаксично ці терміни є субстантивними утвореннями, для яких характерні такі моделі:

іменник у називному відмінку однини + іменник (прізвище лікаря, дослідника) у родовому відмінку однини: *sequentia Potteri* (Едіт Луїз Поттер, американський лікар, народився 1901 року) → секвенція Поттера: симптомокомплекс аномалій плода у вигляді незвичайної особи плода, множинних контрактур і деформацій кінцівок. Доречно зауважити, що з іменем Едіт Луїз Поттер зафіксовано ще два терміни: *facies Potteri* → обличчя Поттера: характерний вираз обличчя при залишкових явищах маловоддя та *syndrōmum Potteri*, що є фактично синонімом до *sequentia Potteri*. Нам не вдалося відшукати у словнику І. Дворецького слово *sequentia*, хоча дієприкметник теперішнього часу активного стану *sequens, ntis* від дієслова *sequor, secutus sum, sequi* – йти услід (за) – зареєстрований у словнику Дворецького. Насмілюсь припустити, що саме слово *sequentia* утворено штучно у пізніші часи;

іменник у називному відмінку однини + іменник (прізвище лікаря, дослідника) у називному відмінку однини + іменник (прізвище лікаря, дослідника) у родовому відмінку однини: *syndrōmum Rendu-Osler-Weberi* (Анрі Жюль Луї Марі Рандю, французький лікар, 1844-1902; Вільям Ослер, канадський лікар, 1849-1919; Фредерік Паркс Вебер, британський лікар, 1863-1962) → хвороба (синдром) Рандю-Ослера-Вебера: спадкова гемо-рагічна телеангіектазія;

іменник у називному відмінку однини + іменник (прізвище лікаря, дослідника) у називному відмінку однини. Це явище спостерігається у тому випадку, коли прізвище лікаря закінчується на голосну літеру: *syndrōmum Duane* (Александр Дуейн, американський офтальмолог, 1858-1926) → синдром Дуейна: вроджений параліч прямих м'язів очного яблука;

іменник у називному відмінку однини + іменник (прізвище лікаря, дослідника) у називному відмінку однини + іменник (прізвище лікаря, дослідника) у називному відмінку однини за вищезазначеної умови: *syndrōmum Bannayan-Zonana* (Джордж А. Баннаян і Джонатан Зонан, американські лікарі ХХ століття) → синдром Баннаяна-Зонана: рідкісний аутосомно-домінантний синдром, що характеризується гемангіомами тулуба, шкірними ліпомами, макроцефалією, збільшеним животом з ангіомами.

У якості субстантивного компонента найчастіше використовується іменник *syndrōmum*. «Синдром – це 1) сукупність ознак, об'єднаних спільним патогенезом; поєднання ознак, характерних для певної хвороби; 2) у генетиці: комплекс численних патогенетично пов'яза-

² Pishak V.P., Myslytskyi V.F., Tkachuk S.S. Spadkovi syndromy z osnovamy fenotypovoi diahnostryky [Hereditary syndromes with phenotype diagnostics], Chernivtsi, 2010, 606 p.

³ Boichuk T.M., Pykaliuk V.S., Kryvetskyi V.V., Antoniuk O.P., za red. latynskykh morfolohichnykh terminiv V.H. Synytsia. Tlumachnyi teratolohichnyi slovnyk [Explanatory Teratological Dictionary], Chernivtsi, Meduniversytet, 2016, 475 p.

⁴ Dvoretzkyi Y. Kh. Latynsko-russkyi slovar [Latin-Russian dictionary], Moskva: Russkyi yazik, 1976, 1096 p.

⁵ Abakarova N.H. «Eponymy u toponymy v medytsynskoi termynolohyyu» [Eponyms and toponyms in medical terminology], *Chelovek. Yazik. Vremia: Materyali XVII konferentsyy Shkoli-seynara ym. L.M. Skrelynoi s mezhdunarodnim uchastyem*, Moskva: MHPU, Yaziky narodov myra, 2015, P. 18–22.

них вад розвитку»⁶. Сам термін *syndrōtum* є грецького походження, етимологічно співвідноситься з грецьким іменником σύνδρομη – збіг. Нами проаналізовано понад 900 епонімних найменувань спадкових синдромів та вроджених вад розвитку, утворених за схемою «*syndrōtum* + епонімний компонент/епонімні компоненти» з лінгвістичної, термінологічної та когнітивної точки зору.

Окрім вищезазначеного іменника, функцію означеного компонента складених епонімних термінів можуть виконувати й інші субстантиви. До найбільш частотних належать:

malformatio (від латинського прикметника *malus* – поганий, невічний, потворний і латинського деривата *formatio* – утворення, формування) → мальформація: морфологічний дефект органа чи великої ділянки тіла, що є результатом аномального процесу розвитку, напр., *malformatio Chiari* (Г. Кіарі, німецький патолог, 1835-1915) → мальформація Кіарі: випинання мигдаликів і черв'яка мозочка через великий отвір у спинномозковий канал. Синонімом до терміна *malformatio* є *vitium conformationis*⁷ → дефект форми, вада розвитку, спричинена глибокими змінами будови та функції органа або тканини під час розвитку плода, проте жодного епонімного утворення з цим синонімом нами не виявлено;

deformatas (від латинського прикметника *deformis* – потворний) → деформація: вада розвитку, за якої спотворюється частина тіла або усе тіло, напр., *deformatas Sprengeli* (Отто Герхард Карл Шпренгель, німецький хірург, 1852-1915) → деформація Шпренгеля: вроджене підвищення лопатки, спричинене недостатнім опущенням лопатки до свого нормального грудного положення протягом утробного періоду. Слово *deformatas, atis f* відоме ще з часів античності, мало значення потворність, особливо в поєднанні з іменником *corpus* (тіло). У сучасних термінологічних словниках зафіксований термін *deformatio, onis f*, який у дисморфології має значення «зміна нормальної форми органів тіла внаслідок хвороби, процесу». Він може вживатися в якості означеного компонента в описових термінах типу *deformatio membri vulga* → вальгусна деформація кінцівки: ортопедична деформація нижніх кінцівок з відхиленням гомілок убік на рівні колінного суглоба або як складова частина до власного імені: *deformatio Madelungi* → деформація Маделунга (Отто Вільгем Маделунг, німецький хірург, 1846-1926): аномалія розвитку, що полягає в порушенні скостеніння та росту променевої кістки й розвитку криворукості в підлітковому чи юнацькому віці. За словником Дворецького у часи Ціцерона (106 – 43) слово *deformatio*, яке є дериватом від дієслова *deformo, avi, atum, are* у значенні «спотворювати, робити потворним», означало «спотворення» і знову ж таки поєднувалося з іменником *corpus*;

anomalía (від грецького прикметника ἀνομάλος – нерегулярний) → аномалія: помітне відхилення від нормального стандарту, особливо як результат вроджених вад, напр., *anomalía Uhli* (Генрі Стефан Мегров Ул, американський лікар, народився 1921 року) → аномалія Ула: вроджена гіпоплазія міокарда правого шлуночка, яка призводить до зменшеного викиду із правого відділу серця, *anomalía Ebsteini* (В. Ебштейн, німецький лікар,

1836-1912, вперше описав ваду у 1866 році) → аномалія Ебштейна: природжена вада серця, призводить до поділу правого шлуночка на дві частини.

Цікаво, що іменник *vitium*, який ще за часів Ціцерона мав визначення «*vitium appellat, quum partes corporis inter se dissident*» → «вадою називають порушення відповідності між частинами тіла»⁸, з відпрізвищевим компонентом поєднується вкрай рідко. Нам вдалося відшукати тільки один епонімичний термін – *vitium Uilky* (варіативне написання *vitium Wilkie*) → вада Уілкі (Д. Уілкі, американський лікар, 1882-1938): функціональна непрохідність дистальної третини дванадцятипалої кишки.

Незважаючи на значну кількість наукових розвідок щодо явища мовної синонімії, термінологічна синонімія продовжує залишатися в центрі уваги сучасних дослідників⁹. Проведене нами дослідження підтвердило факт існування поряд з термінами-епонімами кваліфікаційних термінів, які адекватно розкривають суть складного феномену, тобто, йдеться про синонімію як одну із форм варіантних відношень у мові. Так, напр., терміну з епонімними компонентами *syndrōtum Guillain-Barré* (Жорж Гійєн, французький невролог, 1876-1951 і Жан Александр Барре, французький невролог, 1880-1967) → синдром Гійєна-Барре: демієлінізуюче захворювання периферичної нервової системи, що проявляється у вигляді парестезії кінцівок, слабкості м'язів або млявих паралічів відповідають кілька синонімічних термінів: *polyneuropathia idiopathica*; *polyradiculoneuropathia acuta*; *polyneuritis idiopathica acuta*. Наявність від одного до трьох кваліфікаційних синонімів спостерігається у багатьох термінах з означуваним словом «синдром». Наведемо кілька прикладів: термін *syndrōtum Langer-Saldino* (Л. Лангер, американський лікар-радіолог, народився 1928 року, описав синдром у 1969 році і Р. Салдіно, американський лікар-радіолог, народився 1941 року, описав синдром у 1971 році) співвідноситься з двома безепонімними термінами *chondrogenesis imperfecta* і *achondrogenesis-hypochondrogenesis typi II*; термін *syndrōtum Meniere* (Проспер Меньєр, французький лікар, 1799-1862, описав синдром у 1861 році) має три синоніми, у тому числі й епонімну назву: *morbus Meniere*, *vertigo labyrinthica*, *hydrops endolymphaticus*. Нами виявлено епонімичні терміни, які мають від трьох до чотирнадцяти синонімів. Наприклад, терміну *syndrōtum Ota* (Ota Masao T., японський дерматопатолог, 1885-1945, автор розгорнутого опису хвороби на основі аналізу 400 спостережень) відповідають чотири синоніми: *naevus Ota*, *naevus fuscoseruleus ophthalmomaxillaris*, *melanosis oculocutanea*, *phacomatosis Ota-Sato*; терміну *syndrōtum Pompe* (І. Помпе, голландський патолог, 1901-1945, описав синдром у 1932 році) – п'ять: *rhabdomyomatosis cordis diffusa*, *glycogenosis, typus II*; *glycogenosis generalisata idiopathica*; *cardiomegalia glycogenica diffusa*; *glycogenosis cardiaca*.

Проте найбільшу кількість складають епонімні терміни, яким відповідає один однослівний, напр., *syndrōtum Goodmani* (Т. Гудман, ізраїльський лікар XX ст.) = *acrocephalopolysyndactylia*; *syndrōtum Dresbachi* (М. Дресбах, американський лікар, 1874-1946, описав синдром у 1904 році) = *eliptocytosis/ovalocytosis* чи багатослі-

⁶ Ukrainsko-latynsko-anhliiskyi medychnyi entsyklopedychnyi slovnyk u 4 t., [Ukrainian-Latin-English Medical Encyclopedic Dictionary in 4 vol.], ukladachi L.I. Petrukh, I.M. Holovko, T. 3, K.: VSV «Medytsyna», 2016, P. 553

⁷ Ilustrovanyi medychnyi slovnyk Dornalda u dvokh tomakh [Dorland's illustrated medical dictionary], Lviv: Nautilus, 2003, P. 2557.

⁸ Dvoretzkyi Y. Kh. Latynsko-russkyi slovar ..., op.cit., 1096 p.

⁹ Akhmanova O.O. Ocherky po obshchei y russkoi leksykologiyi [Essays on General and Russian lexicology], M.: Uchpedhyz, 1957, P. 192.

вний синонім: *syndrōmum Genelli* = *amyotrophia neurālis*, *syndrōmum Goltzi* (Р. Гольтц, американський дерматолог і гістопатолог, описав захворювання у 1962 році) = *hypoplasia cutis locālis* тощо.

Досить часто спостерігаються випадки, коли слова *syndrōmum* і *morbus* за умови позначення нозологічної форми захворювання використовуються як синоніми. Наприклад, синонімом до терміна *syndrōmum Hallervorden-Spatze* (Юліус Галлерворден, німецький невропатолог, 1882-1965 і Хуго Шпац, німецький невропатолог, 1888-1969, описали захворювання в 1922 році) є *morbus Hallervorden-Spatze* – синдром/хвороба Галлервордена-Шпаца, рідкісне спадкове захворювання екстрапірамідної системи мозку. Так само *syndrōmum Osler-Rendu-Weberi* і *morbus Osler-Rendu-Weberi* (В. Ослер, канадський лікар, 1849-1919, Г. Рандю, французький лікар, 1844-1902, Ф. Вебер, англійський лікар, 1863-1962; у 1896 році Г. Рандю описав окремих випадок цієї хвороби, а в 1901 році В. Ослер доказав спадковий характер захворювання) – синдром/хвороба Ослера-Рандю-Вебера, природжене порушення структури різних судин, що призводить до судинних аномалій у багатьох органах і системах та б. ін.

загальна кількість проаналізованих термінів	кількість синонімів					
	1	2	3	4	5	7
293	70	24	8	9	2	1

Серед епонімічних термінів, що називають спадкові синдроми, синонімічні відношення представлені таким чином:

загальна кількість проаналізованих термінів	кількість синонімів															
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14		
1009	237	153	74	57	44	25	16	7	6	2	1	4	1	2		

Переважає кількість досліджуваних синонімів належить до кваліфікаційних, однак, нами виявлено 257 прикладів, коли синонімом до епонімічного найменування є і кваліфікаційний і епонімічний термін: *syndromum Anderson-Novu* (синдром Андерсона-Нові → природжений мембранозний або бульозний дефект шкіри) має кваліфікаційний синонім *aplasia cutis congenita* і синонім з прізвищевим компонентом *syndrōmum Campbelli*. Пояснюється це тим, що синдром вперше було описано Кемпбеллом у 1926 році, а епонімна характеристика базується на публікації Андерсона і Нові в 1942 році.

Статус термінологічної варіантності став предметом вивчення дослідників, які зазначають, що термінологічна варіантність – це співвіднесення кількох одиниць плану вираження з однією одиницею плану змісту, а факт наявності термінологічних варіантів є неминучим явищем для терміносистеми, що розвивається¹⁰.

Один із варіантів такої термінологічної варіативності полягає у зміні кількості та порядку розміщення прізвищ лікарів/дослідників/учених. Наприклад, *syndrōmum Diamond-Blackfan* → синдром Даймонда-Блекфена (Л. Даймонд, американський педіатр, 1902-1999; Д. Блекфен, американський педіатр, 1883-1941;

Явище синонімії спостерігається також в рамках епонімічних термінів, коли одне й те ж явище (синдром, ознака, хвороба тощо) асоціюється з одним або кількома прізвищами, напр., *syndrōmum de Lange* (Корнелія де Ланге, нідерландський педіатр, 1871-1950, описала спостереження за хворобою у 1933 році) = *syndrōmum Brachmann-de Lange* (Б. Брахман, німецький лікар, 1888-1969, вперше описав синдром у 1916 році) = *syndrōmum Cornelia de Lange* → синдром де Ланге, синдром Брахманна де Ланге, синдром Корнелії де Ланге: вроджений синдром, за якого гостра олігофренія супроводжується багатьма аномаліями. *Syndrōmum Ribbingi*, вперше описаний С. Ріббінгом (шведський рентгенолог, народився 1902 року) у 1937 році, з часом розширився до *syndrōmum Müller-Ribbing-Clementi* (М. Вальтер – німецький хірург і ортопед, Р. Клемент – сучасний французький педіатр) і *syndrōmum Lehman-Ribbing-Mülleri* (О. Леман, шведський лікар, 1928-2014), що свідчить про подальші наукові дослідження цього феномену. В даному випадку йдеться про так звану термінологічну варіативність: існування двох чи більше термінів для позначення одного поняття.

описали захворювання у 1938 році) = *syndromum Josephs-Diamond-Blackfan* → синдром Жозефа-Даймонда-Блекфена: уроджена хронічна апластична анемія (Hugh W. Josephs, американський педіатр, вперше описав хворобу ще у 1936 році); *syndromum Aarskog* → синдром Аарскога (Д. Аарског, норвезький педіатр, народився 1928 року, описав нозологію у 1970 році) = *syndromum Aarskog – Scotti* → синдром Аарскога-Скота (Ч. Скот, американський лікар-ендокринолог): різновид плеїотропної дисгенезії сполучної тканини при незмінній секреції гормону росту тощо. Це закономірне явище, оскільки кожен з авторів доповнював й узагальнював окремі прояви хвороби, що уможливило досягнути повного детального опису захворювання.

До абсолютних синонімів належать епонімічні утворення, в яких варіюється порядок розміщення прізвищ авторів, які вперше описали ту чи іншу хворобу, напр., *syndromum Osler-Rendu-Weberi* = *syndromum Weber – Rendu* – Ослері або *syndromum Furst – Ostrumi* = *syndromum Ostrum-Fursti* (американські лікарі, які спільно описали захворювання у 1942 році) та ін. На нашу думку, такі факти можна пояснити бажанням підкреслити рівноцінний внесок неймгіверів у розкриття диференційно-діагностичних ознак, характерних для певного

¹⁰ Vorona Y.Y. «K voprosu terminologicheskoi synonymyyu» [To the question of synonymy in terminology], *Fylolohicheskiye nauki. Voprosi teorii yu praktiki*, Tambov: Nramota, 2013, № 3 (21) v 2-kh, Ch. II, P. 50–54.

синдрому.

Інший варіант термінологічної варіативності представлений моделлю «найменування конкретної нозологічної одиниці + прізвище неймгівера»; такі терміни є синонімічними стосовно епонімних утворень з означуваним словом *syndrōmum*. Чернявський вважає, що у кваліфікаційних медичних термінах мотивація виражена шляхом безпосередньої назви предмета, а в нейтральних термінах мотивація не містить істотних ознак поняття. Наведемо кілька прикладів: *syndrōmum Verneti = paralýsis Verneti* → синдром Верне = параліч Верне (М. Верне, французький невропатолог, 1887-1974, явище вперше описано у 1916 році): форма альтернативного паралічу, спричиненого ураженням пірамідного шляху в ділянці довгастого мозку; *syndrōmum Wernicke = enccephalopathia Wernicke* → синдром-1 Верніке = енцефалопатія Верніке (С. Wernicke, німецький психоневропатолог, 1848 – 1905, вперше описав захворювання у 1881 році): ураження судин середнього мозку з крововиливами, переважно в сіру речовину; *syndrōmum Behçeti = aphthae Behçeti* → синдром Бехчета = афти Бехчета (Г. Бехчет, турецький дерматолог, 1889-1948, вперше описав триаду симптомів у 1937 році): системне ураження судин з афтозними виразками слизової оболонки ротової порожнини, слизової геніталій, увеїт, ураження шкіри; *syndrōmum Mibelli = rookeratōsis Mibelli* → синдром Мібеллі = порокератоз Мібеллі (В. Мібеллі, італійський дерматолог, 1860-1910, синдром описав уперше в 1893 році): рідкісний дискератотичний дерматоз; *syndrōmum Picki = atrophia Picki* → синдром Піка = атрофія Піка (А. Пік, чеський психіатр і невропатолог, 1851-1924, описав захворювання в 1892 році). Як бачимо з наведених прикладів, у більшості випадків – це бінарні композиції.

Окрім цього, нам вдалося відшукати до 10 термінів, сконструйованих за наступною моделлю: найменування нозологічної одиниці + означення, виражене прикметником + прізвище неймгівера. Проілюструвати це явище допоможуть такі приклади: *syndrōmum Leineri = dermatit̄is desquamatīva Leineri* → синдром Лейнера = десквамативний дерматит Лейнера (австрійський педіатр, 1871-1930): типовий ериматозний дерматоз у дітей грудного віку; *syndrōmum Crouzoni = dysostōsis craniofaciālis Crouzoni* → синдром Крузона = краніофасціальний дизостоз Крузона (французький невролог, 1874-1938): порушення синостозу черепа з типовою його конфігурацією і характерними рисами обличчя; *syndrōmum Lutzi = keratōsis folliculāris Lutzi* → синдром Лютца = фолікулярний кератоз Лютца (французький лікар, 1855-1940) і т. п.

Наступна термінологічна модель репрезентується формулою «найменування нозологічної одиниці + означення, виражене іменником + означення, яке відноситься до цього іменника + прізвище неймгівера»: *syndromum-1 Leberi = atrophia nervi optici Leberi* → синдром -1 Лебера = атрофія зорового нерва Лебера (німецький офтальмолог, 1840-1917): спадкове дегенеративне захворювання зорового нерва.

На наш погляд, вищеописані термінологічні моделі досить перспективні: вони містять добре відомі лікарям нозологічні одиниці, що дозволяє миттєво зорієнтуватися в процесі професійної комунікації, а наявний епонімний компонент несе додаткову інформацію про дане захворювання. Безумовно, тлумачно-описова частина нозологічної одиниці є надзвичайно інформативна: вона містить морфологічно-клінічне трактування їх суті, ла-

тино-грецьку та епономічну етимологію назви, що дозволяє користувачам правильно інтерпретувати етіологію, структуру тератологічної колізії, вільно оперувати термінологічними поняттями, уникати помилок чи неточностей при їх описанні та розумінні. Разом з тим існування термінів з епонімним компонентом дає можливість прослідкувати патогенетичні механізми та клінічні прояви захворювання на синхронічному та діахронічному рівнях, що є важливим для розуміння як етапів розвитку медичної науки, так і термінологічної еволюції.

Висновок. Підсумовуючи вищевикладене зазначимо, що використання епонімів для номінації вроджених вад і спадкових синдромів є надзвичайно поширеним явищем, що витримало випробування століттями; поява кваліфікативних еквівалентів, спрямованих на розкриття суті наукового концепту, не призвела до витіснення епонімічних найменувань: вони й надалі залишаються надійним засобом вербального спілкування між фахівцями.

Перспективи подальших розвідок. Цікавим, на нашу думку, є подальше вивчення співвіднесеності епонімних найменувань на позначення вроджених вад та спадкових синдромів на матеріалі латинської, англійської, німецької, французької мов з метою виокремлення спільних та відмінних особливостей функціонування зазначених епонімічних утворень у сучасному медичному дискурсі.

Synytsia V., Bieliaieva O., Myronyk O. Latin eponymic terms used in designation of congenital malformations and hereditary syndromes. The results of linguistic observations on morpho-syntactic and semantic structure of Latin eponymic terms used in present day stage of medicine development to designate congenital malformations and hereditary syndromes were presented and the tendencies of internal synonymy and terminological variance were determined in the paper. The use of eponymic components to nominate congenital defects and inherited syndromes is found to be a productive source of supplement of the examined layer of medical terminology for centuries. Parallel existence of eponym-free synonyms in the majority of cases does not promote exclusion of terms with an eponymic constituent. In syntactic respect Latin eponymic terms to determine congenital developmental defect and inherited syndromes are indicated to be substantive formations. Four characteristic patterns of term formation are distinguished: 1) the noun in Nom. sing. + eponym in Gen. sing.; 2) the noun in Nom. sing. + eponym in Nom. sing. + eponym in Gen. sing.; 3) the noun in Nom. sing. + eponym in Nom. sing.; 4) the noun in Nom. sing. + eponym in Nom. sing. + eponym in Nom. sing. the following nouns are most frequently used in the role of a determinant: *malformatio, deformitas, anomalia, syndromum*. Terminological variability is found among the terms determining congenital defects and inherited syndromes most often involving changes of number and order of position of the names of doctors/researchers/scientists. The above mentioned terms are rather perspective: they contain well-known nosological units enabling to focus on in the process of professional communication, and an eponymic component available carries an additional information concerning a certain disease.

Key words: congenital malformations, hereditary syndromes, Latin terminology, eponym, terminological model, terminological synonymy and variance.

Синиця Валентина – кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземних мов ВДНЗ України «Буковинський державний медичний університет», автор міжнародних та вітчизняних наукових статей, тез, доповідей, співавтор національних підручників з латинської мови для студентів вищих медичних і фармацевтичних навчальних закладів. Коло наукових інтересів: дослідження лексико-семантичних та дерива-

ційних процесів у латинській медичній терміносистемі.

Synytsia Valentyna – Candidate of Philological Sciences, Associate Professor of Foreign Languages Department of Higher State Educational Establishment of Ukraine “Bukovinian State Medical University”, author of international and national scientific articles, theses and reports, coauthor of national textbooks on Latin for the students of higher medical and pharmaceutical institutions. Focus of scientific interest: investigation of lexical-semantic and derivative processes in Latin medical terminology.

Беляєва Олена – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри іноземних мов з латинською мовою та медичною термінологією Вищого державного навчального закладу України “Українська медична стоматологічна академія”, автор міжнародних та вітчизняних наукових статей, співавтор національних підручників з латинської мови для студентів вищих медичних і фармацевтичних навчальних закладів. Коло наукових інтересів: дослідження лексико-семантичних процесів у латинській медичній терміносистемі.

Bieliaieva Olena – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Head of Department of Foreign Languages and Latin Language with Medical Terminology of Higher State Educational Establishment of Ukraine “Ukrainian Medical Stomatologi-

cal Academy”, author of international and national scientific articles, author of national textbooks on Latin for the students of higher medical and pharmaceutical institutions. Focus of scientific interest: investigation of lexical-semantic processes in Latin medical terminology.

Мироник Олена – кандидат медичних наук, доцент кафедри внутрішньої медицини та інфекційних хвороб ВДНЗ України «Буковинський державний медичний університет», автор понад 74 наукових та методичних статей. Коло інтересів: гепатологія, медична термінологія.

Myronyk Olena – Candidate of Medical Sciences, Associate Professor of Internal Medicine and Infectious Diseases Department of Higher State Educational Establishment of Ukraine “Bukovinian State Medical University”, author of over 74 scientific and methodological articles. Research interests: hepatology, medical terminology.

Received: 29.05.2017

Advance Access Published: June, 2017

© V. Synytsia, O. Bieliaieva, O. Myronyk, 2017